

Waar staat de jeugd in 2020.

De nood aan ‘pedagogische plekken’

Prof. Dr. Jan Masschelein
Laboratorium voor educatie en samenleving

De uitspraak dat de wereld in verandering is, klinkt als een banaliteit, maar er zijn veel redenen om aan te nemen dat de wereld van de ‘digital natives’ er inderdaad radicaal anders uitziet en zal uitzien dan de wereld voor de eeuwwisseling. Naast een zich doorzettende pluralisering van de leefwereld en een om zich heen grijpende professionalisering van de zorg, zijn het vooral de nieuwe informatie- en communicatietechnologieën die een heel nieuwe wereld tot stand brengen waar we opnieuw geconfronteerd zijn, zonder duidelijke standaards, zonder een beschermende traditie, met de elementaire problemen van menselijk samenleven. De woorden ‘gezag’, ‘vriendschap’, ‘vrijheid’, ‘lichamelijkheid’ zijn als lege schelpen geworden, die nieuwe invullingen krijgen of vragen.

Bovendien worden jongeren voortdurend gemobiliseerd om hun menselijk kapitaal te ontplooien en opgeroepen om alles in het leven als een kwestie van (individuele) keuze en voorkeur te beschouwen. Tegelijkertijd, en in schijnbare tegenstelling met het voorgaande, worden jongeren minder en minder aangesproken als betrokkenen en handelingsbekwamen in een opvoedings- en vormingsgebeuren, maar als (medisch of psychologisch) te behandelen en te controleren risico-dragers. Daarmee worden ze letterlijk uitgeleverd aan soevereine beslissingen van beleidsvoerders, opvoeders en hulpverleners (in de brede zin van het woord, inclusief psychiaters, artsen, psychologen, sociaal werkers etc.). In naam van het verzekeren van hun toekomst wordt een almaar ingrijpender en geïntegreerder detectie- en classificatieapparaat ontwikkeld dat jongeren tot object maakt van indelingen en ingrepen (‘interventies’) en hen vastzet in hun zogenaamde eigenheid, waardoor ze in feite pedagogisch dood worden verklaard.

In deze context wil ik opnieuw de pedagogische stem laten horen en wijzen op de betekenis van wat ik ‘pedagogische plekken’ zou willen noemen die we moeten onderscheiden van ‘leeromgevingen’. Zulke plekken maken vorming mogelijk, ze maken het mogelijk om nieuwe antwoorden te vinden op de vragen naar de betekenis van vriendschap, vrijheid, lichamelijke gezondheid, gezag, en vormen zelf levensnoodzakelijke schuilplaatsen tegen de boven vernoemde soevereine beslissingen en mobilisering. Het bestaan van dergelijke plekken is geen kwestie van vraaggestuurdheid, maar, om een verboden en onmogelijk woord te gebruiken, van liefde. Niet zozeer liefde voor de jongeren, maar vooral liefde voor de wereld.